

SOLUTIO.

Respondeo dicendum, quod futurorum quædam sunt determinata in suis causis, quædam vero non habent causas determinatas, sicut quæ sunt ad utrumlibet. Quilibet autem effectus, secundum quod in causa sua determinatur, in ea potest cognosci. Si enim determinatur in ea ut ex qua necessario contingat, certitudinarie cognoscetur; sicut sunt ea quæ circa motum cæli accidunt, ut ortus, & occasus, & eclipses, & conjunctiones luminarium: quæ omnia multo melius dæmones sciunt per species causarum innatas, quam Astrologus per artem. Si autem determinatur in causis ut ex quibus frequenter contingant, cum potestate tamen deficiendi in minori parte propter impedimentum ex parte agentis, vel ex parte recipientis actionem; eorum præcognitio non certitudinalis, sed conjecturalis haberi potest: & hoc modo Astrologus prædicat quædam futura quæ consequuntur ex motibus cæli in istis inferioribus, quæ tamen impediuntur propter defectum inferiorum causarum: & hæc præcognitio tanto magis ad certitudinem accedit, quanto ad unum effectum plures causæ concurrentes cognoscuntur, & quanto virtus causæ melius scitur: unde dæmones subtilissimi sunt in talium futurorum præcognitione. Sed ea quæ non habent causas determinatas, ut quæ sunt ad utrumlibet, vel in minori parte, non possunt cognosci in causis suis, sed in seipsis tantum, ut præsentia sunt: unde eorum præcognitio solius Dei est, cui ab æterno præsentia sunt (ut in I. dictum est dist. xxxviii.) & cui Deus revelare voluerit: & talium futurorum cognitionem nec homines, nec dæmones habere possunt, nisi revelatione supernorum Spirituum. Ea vero quæ ipsi dæmones præcognoscunt, revelare possunt; non quidem obijciendo se animæ, sicut in speculum, in quo videntur quæ in speculo relucunt, ut quidam dicunt: quia anima humana, ad minus secundum statum viæ, non videt ea quæ sunt à materia separata, nisi quatenus ex phantasmatibus in eorum cognitionem venit. Nec iterum species quæ sunt in intellectu angelico, sunt proportionatæ intellectui humano, cum multo simpliciores sint, & universales. Unde sicut species quæ sunt in intellectu, imaginatio non potest comprehendere, nec sensus species quæ sunt in imaginatione; ita nec intellectus humanus, secundum statum viæ, species quæ sunt in intellectu angelico. Sed Angelus bonus, vel malus aliter ea quæ cognoscit, revelare potest, scilicet per applicationem luminis sui ad phantasmata, sicut applicatur lumen intellectus agentis, ut ex eis quædam intentiones in intellectu eliciantur: & quanto lumen fuerit fortius, & perfectius, tanto plures, & certiores cognitiones elicientur. Et ideo ex phantasmatibus illustratis lumine angelico resultat aliquorum cognitio in intellectu possibili hominis, ad quam eliciendam illustratio intellectus agentis humani non sufficeret, cum lumen ejus sit debilius lumine Angeli.

Ad primum ergo dicendum, quod futura secundum quod habent determinationem in causis suis, accedunt ad rationem præsentium, in quantum jam quodammodo sunt determinata in causis suis: & ideo eorum præcognitio non proprie dicitur divinatio, ut quando Medicus prædicat sanitatem futuram, & Astrologus eclipsim, vel pluviam, & aliquid hujusmodi; nisi forte apud eum quem latet ordo causæ ad

(1) Vulgata: *Et violabant.*

causarum: unde in illis quæ omnibus nota sunt, nullus dicit divinacionem esse, ut solem oriri cras; sed divinatio proprie est eorum quæ causas determinatas non habent: hæc enim præcognoscere, solius Dei est, à cuius actus usurpatione, divini vocantur qui futuris prænuñtiandis intendunt.

Ad secundum dicendum, quod falsi prophete distinguuntur à veris quantum ad tria ad minus. Primo quantum ad revelationis auctorem: quia boni Prophetæ futura prædicunt divino lumine, mediantibus bonis Angelis inspirati; sed falsi prophete vel sequuntur spiritum suum, nihil videntes, sed mendacia confingentes, vel per revelationem immundi spiritus. Secundo quantum ad intentionem prænuñtiationis: quia falsorum prophetarum finis est aliquod lucrum temporale: unde dicitur Ezech. xiiii. 19. (1) *Violant me ad populum meum propter pugillum hordei, & fragmen panis*: vel saltem ipsius dæmonis revelantis intentio perversa est, qui deceptionem intendit: sed Prophetarum bonorum tota intentio in rectum finem ordinatur. Tertio quantum ad certitudinem prænuñtiationum; quia bonorum prophetia inniuntur divinæ præsentia, quæ omnium futurorum eventus intuetur; sed prænuñtiationum malorum prophetarum inficitur præsentia dæmonum, quæ conjecturalis est.

Ad tertium dicendum, quod dæmon potest aliquod ignotum manifestare sine causatione novæ speciei, dupliciter: aut ex speciebus in imaginatione servatis, diversimode compositis, & divisis, & fortiori lumine illustratis, alias intentiones eliciendo; aut etiam novas species in imaginatione formando, secundum aliquam transmutationem organi corporalis.

Ad quartum dicendum, quod solus Deus format mentem hominis justificando; non tamen solus immediate intellectu lumine illustrat; nisi intelligatur de lumine connaturali, quod à solo Deo est.

Ad quintum dicendum, quod Astrologi non possunt prænuñtiare eventus, nisi quia reducuntur ad motum cæli sicut ad causam, vel per se, sicut transmutationes quæ accidunt in corporalibus, ut tempestates, & sterilitates, & pestilentias, & hujusmodi; quæ tamen impediuntur fortioribus motibus supervenientibus, ut dicit Philosophus in Lib. de som. & vig. vel per accidens, sicut ad transmutationem corporis disponitur animus ad aliquos actus magis quam ad alios; sicut ex naturali complexione quidam sunt proni ad luxuriam, vel ad iram, & hujusmodi; non tamen talis dispositio corporis animæ necessitatem inducit. Unde in his quæ ex libero arbitrio dependent, maxime eorum judicia falluntur. Similiter etiam Medici ex signis exterioribus causas interiores cognoscunt, ex quibus sequitur sanitas, vel mors, vel semper, vel in majori parte. Et hæc omnia dæmones præcognoscere possunt. Non autem omnia futura sunt talia.

Ad sextum dicendum, quod divinaciones, etiam quæ in somniis sunt, reducuntur in aliqua signa, vel causas naturales. Hoc autem contingit dupliciter. Uno modo in his quorum causa est in ipso somniantem; & hoc contingit dupliciter: vel ita quod ipsum somnium est causa eventus futuri, sicut quando quis propter hoc quod in somno videt, movetur ad aliquid faciendum; vel est signum futuri, cuius causa in ipso est, sicut quando quis somniat se comedere dulcia, significatur, quod flegma dulce in eo dominetur: ex quo Medicus potest aliquem eventum futurum conjicere vel morbi, vel salutis. Si autem

IV QUÆSTIO II. & III.

netto modo se habeat, tunc non est nisi per accidens, sicut contingit per accidens me cogitante de adventu alicujus: illum venire. Alio modo in his quæ causam habent extra somniantem; & in his eventus frequenter rei somniatæ se habet ad somnium ut per accidens: quandoque tamen somnium est signum eventus futuri. Hoc autem contingit dupliciter. Uno modo ex parte illa qua cognitionem à corpore accipit, in quantum imprimitur in ipsum virtus corporis celestis: ex motibus enim corporum celestium relinquuntur quædam impressiones, & motus, quæ sunt signa motuum celestium in corporibus inferioribus; & secundum quod isti motus perveniunt ad imaginationem, figurantur imagines illorum effectuum, ad quos disponunt motus celestes, secundum similitudinem magis, vel minus expressam, secundum quod virtus imprimens est fortior, vel debilior, & secundum quod virtus recipiens est magis disposita, vel minus, & magis quieta ab aliis occupationibus: & propter hoc hujusmodi sentiuntur in dormiendo, quia anima vacat ab exterioribus motibus, & præcipue in nocte, & circa horam digestionis completæ: & per hunc modum quædam animalia præcognoscunt quædam futura, secundum quod est necessarium ad eorum sustentationem, sicut pisces tempestatem futuram motibus suis prænuñtiant, dum de loco ad locum moventur, & similiter etiam in formicis, & multis aliis animalibus, ut ad sensum patet; quorum imaginationes sunt magis quietæ quam humanæ propter multiplices motus rationis. Alio modo secundum quod anima cognitionem accipit ex influenza luminis substantiæ separata, vel Dei vel Angeli, cui vehementius conjungitur, quanto magis ab occupatione corporis cessat: & propter hoc revelationes in somniis fiunt, & in illis præcipue quorum anima corporis affectionibus non subditur: & quanto eorum imaginatio magis obedit intellectui, tanto figurantur in ea expressiores similitudines: & propter hoc virtutes morales multum faciunt ad scientiam, & præcipue virtus castitatis, ut dicit Commentator in VII. Physiæ (comm. xx.) castitas enim præcipue inter virtutes morales corpus animæ obediens reddit.

QUÆSTIO III.

Deinde quæritur de virtute dæmonum in operando, & circa hoc quærentur duo.

Primo. Utrum possint aliquos veros effectus operari in materia corporali.

Secundo. Utrum eorum auxilio, & consilio ut liceat.

ARTICULUS I.

Utrum dæmones possint inducere in materia corporali verum effectum corporalem.

1. Ad primum sic proceditur. Videtur quod dæmones verum effectum corporalem inducere nequeant. Quia dicitur II. Thessal. II. quod Antichristus veniet in signis mendacibus. Sed tunc maximam potestatem dæmones habebunt. Ergo videtur quod nullo modo possint aliquem effectum verum inducere.

2. Præterea. Id quod datum est in manifestatione In II. Sent. Tom. II.

Ex Edit. P. Nicol. (a) Sed ubi capitulum hoc? Non occurrit; tametsi tale quiddam insinuat in Decret. caus. xxvi. quæst. v. cap. *Episcopi*, ubi dicitur prope finem, quod quisquis credit creaturam aliquam posse in aliam speciem transformari, nisi ab eo qui omnia creavit, proculdubio infidelis est.

nem, & confirmationem fidei, non debet concedi fidei adversariis. Sed operatio signorum data est ad confirmationem fidei, ut habetur Marci ult. *Illi autem profecti prædicaverunt ubique Domino cooperante, & sermonem confirmante sequentibus signis.* Ergo videtur quod non subsit potestati dæmonum miracula facere.

3. Præterea. Omnis alteratio reducitur in motum localem, ut in VIII. Physic. (text. lv. & lvi.) probatur, quorum primus est motus cæli. Sed dæmones motum cæli variare non possunt: quia hoc solius Dei est, ut Dionysius dicit in epistola ad Policarpum. Ergo videtur quod nullam transmutationem in corporibus inferioribus facere possint de forma in formam.

4. Præterea. Id quod subjacet virtuti corporali, non habet virtutem imprimendi in corpora. Sed dæmones subduntur virtutibus stellarum: unde etiam malefici constelationes determinatas observant ad invocandum dæmones. Ergo videtur quod non habeant virtutem imprimendi in corpora.

5. Præterea. Dæmones non operantur nisi per modum artis. Sed ars non potest dare formam substantialem: unde dicitur in cap. (a) de numeris: *Scienti auctores alchimie species transformari non posse.* Ergo nec dæmones formas substantiales inducere possunt.

Sed contra est quod dicitur Exodi, vii. quod magi Pharaonis virtute dæmonum operantes, virgas in serpentes verterunt.

Præterea. Fortius agit in id quod minus est forte. Sed virtus dæmonis est fortior virtute corporali. Ergo possunt corpora transmutare propria virtute.

SOLUTIO.

Respondeo dicendum, quod circa hoc potest esse duplex error. Unus fuit gentilium, qui credebant dæmones, quorum virtute magi operabantur, deos esse; & ita per modum creationis posse novos effectus producere: & iste est secundus modus quem ponit in littera Magister. Alius est Avicennæ, qui ponit quod materia corporalis multo fortius obedit conceptioni substantiæ separata, quam qualitatibus contrariis agentibus in natura: quia agentia naturalia sunt tantum disponentia ad formam quæ est ex influenza substantiæ separata. Unde ad conceptionem substantiæ separata, etiam præter ordinem motus cæli, sequitur aliquis effectus in inferioribus. Et ponit exemplum de anima humana, ad cuius conceptionem totum corpus movetur vel in libidinem ad imaginationem mulieris amata, vel ad cadendum ex imaginatione, & timore casus; & hic est primus modus qui tangitur in littera, quod materia corporalis deserviat dæmonibus ad nutum.

Huic autem positioni contradicitur & à Philosophis, & à Theologis. A Philosophis quidem: quia dicunt quod motus cæli est instrumentum intelligentiæ moventis: unde non nisi eo mediante potest provenire effectus in inferioribus ab intelligentia. A Theologis etiam contradicitur: quia formæ corporales non sunt ex influenza dæmonum, sed ex influenza Dei, qui eas in potentia materiæ posuit, & educere in actum potest sine adminiculo alicujus inferioris agentis, secundum quod in actum educuntur se-

K

cun-

cundum cursum naturæ ex determinatis agentibus naturalibus. Unde hujus positionis est falsum fundamentum.

Et ideo dicendum, quod dæmones virtute propria nullam formam in materiam influere possunt, nec accidentalem, nec substantialem; nec reducere eam in actum, nisi ad miniculo proprii agentis naturalis: sicut (1) enim artifex non propria virtute, sed virtute ignis appositi calefacit; ita dæmones ad determinata passiva possunt conjungere activa, ut sequatur effectus ex causis quidem naturalibus, sed præter consuetum cursum naturæ, propter multitudinem, & vehementiam virtutis activæ rerum aggregatarum, & propter habilitatem passivorum: & ideo effectus qui non sunt in potestate alicujus virtutis activæ naturalis, producere non possunt, ut suscitare mortuum, vel aliquid hujusmodi, secundum veritatem; sed in præstigiis tantum, ut infra dicetur.

Ad primum ergo dicendum, quod tempore Antichristi aliqua vera miracula fient virtute dæmonum, permissione divina, in illis tamen ad quæ virtus dæmonis se extendit; tamen dicuntur omnia mendacia ex parte finis, quia ad decipiendum sunt.

Ad secundum dicendum, quod signa facta per bonos possunt distingui ab illis quæ per malos fiunt tripliciter ad minus. Primo ex efficacia virtutis operantis: quia signa facta per bonos virtute divina, fiunt in illis etiam ad quæ virtus activa naturæ se nullo modo extendit, sicut suscitare mortuos, & hujusmodi: quæ dæmones secundum veritatem facere non possunt, sed in præstigiis tantum, quæ diu durare non possunt. Secundo ex utilitate signorum: quia signa per bonos facta, sunt de rebus utilis, ut in curatione infirmitatum, & hujusmodi; signa autem per malos facta, sunt in rebus nocivis, vel vanis; sicut quod volant in aere, vel reddunt membra hominum stupida, & hujusmodi: & hanc differentiam assignat Beatus Petrus (a) in itinerario Clementis. Tertia differentia est quantum ad finem: quia signa bonorum ordinantur ad ædificationem fidei, & bonorum morum; sed signa malorum sunt in manifestum nocumentum fidei, & honestatis. Et quantum ad modum differunt: quia boni operantur miracula per invocationem divini nominis pie, & reverenter; sed mali quibusdam deliramentis, sicut quod incidunt se cultris, & hujusmodi turpia faciunt. Et ita signa per bonos facta manifeste possunt discerni ab his quæ virtute dæmonum fiunt.

Ad tertium dicendum, quod talem alterationem præcedit aliquis motus localis, in quantum virtutes activas colligunt, & determinatis passivis apponunt; sed talis motus localis non reducit in motum caelestem, quia non est secundum aliquam virtutem moventem naturalem, sed in quantum obedit virtuti dæmonis ad motum localem; quod est virtute naturæ suæ, quæ supra corpora potest: non quidem ut aliquam formam influat, sed ut localiter moveat: quia motus localis non est secundum acquisitionem alicujus quod in re sit quæ movetur, quia locus est extrinsecus locato.

(1) Al. etiam.

Ex Edit. P. Nicol. (a) Vel ex persona Petri Clemens in eo Libro quem *itinerarium Petri* nuncupavit, & hic vocatur *itinerarium Clementis*, quia scriptum est à Clemente, ut & apud Clementem *itinerarium Petri*, quia varia ejus itinera describit. Ac circuitus quidem Petri à se fuisse scriptos, & ab aliis tamen depravatos testatur Clemens ipse apud Epiphanium hæres. xxx. Sed an idem sit *itinerarium Petri*, & *circuitus Petri*, non satis liquet. Certe *itinerarium Petri* apocryphum censuit Gelasius Papa in Concilio Romano, ut videre est in Decretis dist. xv. c. *Sancta Romana Ecclesia*. Sed sunt in apocryphis quoque aliqua innoxia, & legitima, quæ usurpari possunt, quales illud est quod hic usurpat S. Thomas.

Ad quartum dicendum, quod corpora cælestia non habent aliquam impressionem in dæmones, ut eis subdantur; sed ideo advocati sub certa constellatione veniunt, quia sciunt virtutem illius constellationis juvare ad effectum qui requiritur: vel propter hoc ut homines inducantur ad venerandum aliquod numen in stellis, ex quo idolatriæ ritus procedit.

Ad quintum dicendum, quod ars virtute sua non potest formam substantialem conferre, quod tamen potest virtute naturalis agentis; sicut patet in hoc quod per artem inducitur forma ignis in lignis. Sed quedam formæ substantiales sunt quas nullo modo ars inducere potest, quia propria activa, & passiva invenire non potest; sed in his potest aliquid simile facere; sicut alchimistæ faciunt aliquid simile auro, quantum ad accidentia exteriora, sed tamen non faciunt verum aurum: quia forma substantialis auri non est per calorem ignis, quo utuntur alchimistæ, sed per calorem solis in loco determinato, ubi viget virtus mineralis: & ideo tale aurum non habet operationem consequentem speciem, & similiter in aliis quæ eorum operatione fiunt.

ARTICULUS II.

Utrum uti auxilio dæmonis ad effectus corporales sit malum.

1. Ad secundum sic proceditur. Videtur quod uti auxilio dæmonum in talibus operationibus non sit malum. Ipse enim Paulus Corinthiis fornicarium tradidit satanæ in interitum carnis, ut dicitur I. Corinth. v. Sed in hoc non dicitur peccasse. Ergo uti licet obsequio dæmonum.

2. Præterea. Licet auxilium accipere etiam à peccatoribus, ut elemosynam, vel aliquid hujusmodi. Sed in dæmonibus non est invenire nisi naturam quæ bona est, & peccatum. Ergo videtur quod auxilio eorum uti liceat.

3. Præterea. Deus contulit virtutes verbis, & rebus. Sed virtute quorundam verborum, & rerum dæmones advocantur, & quasi compelluntur. Ergo videtur quod eorum auxilio uti liceat.

4. Præterea. Id quod vergit in aliquam utilitatem, & nulli derogat, non videtur esse peccatum. Sed per invocationes dæmonum frequenter multa utilia fiunt, sicut patet in inventione rerum amissarum. Ergo videtur quod in talibus uti licet eorum auxilio.

Sed contra. Deuter. xvi. præcepit Dominus omnes incantatores, & maleficos interfici. Mors autem corporalis non infligitur sine gravi peccato. Ergo videtur quod graviter peccant qui talibus intendunt.

Præterea. Augustinus dicit super Genes. Lib. II. omnes divinationes esse fugiendas, & cavendas. Ergo &c.

SOLUTIO.

Respondeo dicendum, quod ea quæ sunt supra facultatem humanam, & naturæ, à solo Deo requirenda

da sunt: & ideo sicut graviter peccat qui illud quod est Dei, creaturæ impendit per idolatriæ cultum; ita graviter peccant qui ea quæ à Deo expectanda sunt, auxilio dæmonum implicant: & hujusmodi est vaticinatio de futuro: unde dicitur Isai. viii. 19. *Numquid non populus à Deo suo requirit?* Et similiter etiam in aliis operibus magicis, in quibus complementum operis ex virtute dæmonum expectatur: in his enim omnibus est apostasia à fide per pactum inicum cum dæmone, vel verbo tenus, si invocatio intersit, vel factio aliquo, etiam si sacrificia desint: non enim potest homo duobus dominis servire, ut dicitur Matth. vi.

Ad primum ergo dicendum, quod Paulus, & quidam alii sancti leguntur aliqua per dæmones fecisse, non pacto cum eis inico, sed sicut virtutem divinam in eis exercentes; sicut etiam potestatum cælestium officium dicitur dæmones arcere.

Ad secundum dicendum, quod peccatores, quamdiu in hac vita vivunt, possunt fieri membra Christi quantumcumque videantur in malicia obstinati; & ideo ex caritate diligendi sunt, & ab eis beneficia recipi possunt, & impendi, dummodo contra caritatem non sint: sed postquam à corpore in damnationem decedunt, idem est iudicium de eis, & de dæmonibus.

Ad tertium dicendum, quod non est credendum, aliquibus virtutibus corporalibus dæmones subjacere; & ideo non coguntur invocationibus, & factis quibusdam maleficis, nisi in quantum per hoc cum

eis foedus inicitur, secundum quod dicitur Isai. xxviii. 15. *Percussimus foedus cum morte, & cum inferno fecimus pactum.*

Ad quartum dicendum, quod nulla utilitas esse potest pro qua aliquid faciendum sit quod in Dei vergat injuriam: quod contingit quando illud quod ipsius est, non ab ipso quaeritur, sed cum ejus adversario foedus inicitur.

EXPOSITIO TEXTUS.

Boni (1) vero arbitrium multo liberius habent post confirmationem quam ante. Sed contra. Liberum arbitrium est quod cogi non potest. Sed negationes non recipiunt magis & minus. Ergo nec liberum arbitrium.

Ad quod dicendum, quod quamvis negatio, secundum illud quod est, magis vel minus non recipiat; tamen dicitur intendi, & remitti, quatenus habet causam in subjecto; sicut qui caret substantia oculi, magis dicitur cæcus quam ille cuius visus dicitur ab humore aliquo impeditur ad pupillam confluentem: & ideo dici potest libertas arbitrii major & minor, secundum modum naturæ in qua est.

Occulta quædam (2) semina in corporeis hujus mundi clementis latent. Per hæc semina intelliguntur virtutes activæ; existentes in rebus ex virtute cælesti, & ex qualitatibus activis, & passivis: quia semen in II. Phys. (text. xxxi.) computatur inter causas activas.

DISTINCTIO VIII.

Utrum Angeli omnes corporei sint: quod quibusdam visum est, quibus Augustinus consentire videtur dicens, omnes Angelos ante casum habuisse corpora tenuia, & spiritualia; sed in casu mutata in deterius malorum corpora, ut in eis possent pati.

Solet etiam in quæstione versari apud doctos, utrum Angeli omnes, boni scilicet, & mali, corporei sint, id est corpora habeant sibi unita. Quod aliqui putant, innitentes verbis Augustini, qui dicere videtur, quod Angeli omnes ante confirmationem, vel lapsum, corpora aerea habuerint de puriore, ac superiore aeris parte formata, ad faciendum habilia, non ad patiendum: & Angelis bonis, qui persisterunt, talia conservata sunt corpora, ut in eis possint facere, & non pati: quæ tantæ sunt tenuitatis ut à mortalibus videri non valeant, nisi supervestita aliqua grossiori forma, qua assumpta videntur, depositaque videri desinunt: Angelis vero malis mutata sunt in casu corpora in deteriore qualitate spissioris aeris. Sicut enim à loco digniori in inferiorem locum, id est caliginosum aerem, dejecti sunt; ita illa corpora tenuia transformata sunt in deteriora, & spissiora, in quibus pati possunt à superiori elemento, id est ab igne. Et hoc Augustinus sensisse videtur super Gen. (3) Lib. III. cap. x. ita dicens. „Dæmones aerea dicuntur animalia, quia corporum aereorum natura vigent, nec per mortem dissolvuntur: quia prævalet in eis elementum aptius ad faciendum quam ad patiendum. Ad patiendum enim humor, & humus: ad faciendum aer, & ignis aptitudinem præbent. Transgressores vero angeli cum principe suo nunc diabolo, tunc Archangelo, non mirum si post peccatum in hanc caliginem detrusi sunt. Neque etiam hoc mirum est, si conversi sunt ex poena in aeream qualitatem, qua possent ab igne pati. Caliginosa tamen aeris tenere tantum permitti sunt; qui eis quasi carcer sit usque ad tempus iudicii. Ecce his verbis videtur Augustinus id tradere quod quidam opinantur de corporibus Angelorum. Hoc autem eum aliqui dixisse astruunt, non ita sentiendo, sed opinionem aliorum referendo: quod ex ipsis verbis dijudicare volunt, quibus ait: „Dæmones dicuntur aerea animalia;“ non ait, Sunt. Ita enim quidam dicebant. De habitatione vero caliginosi aeris, in quem detrusi sunt, non opinando, sed rei veritatem asserendo eum tradidisse dicunt: quod istius locutionis distinctio ostendit. Dicunt quoque plurimos catholicos tractatores in hoc convenire, atque id concorditer docuisse, quod Angeli incorporei sunt, nec corpora habent sibi unita. Assumunt autem aliquando corpora Deo præparante, ad impletionem ministerii sui sibi à Deo injuncti, eademque post expletionem deponunt: in quibus corporibus hominibus apparuerunt, atque locuti sunt; & aliquando quidem locuti sunt ex persona Dei sine distinctione alicujus personæ; aliquando ex persona Patris, vel Filii, vel Spiritus Sancti.

In II. Sent. Tom. II.

(1) Al. tantum: Boni vero argumentum, &c. (2) Al. Scientia, &c. (3) Ad marginem Venetæ editionis an. 1593. notatur: Verum Lib. VIII. de Civ. Dei cap. xvi. suam de hac re aperit sententiam.